

обучения письменной речи. Практически доказана эффективность разработанной методики обучения письменной речи посредством веб-технологий.

Ключевые слова: экспериментальное обучение, письменная речь, веб-технологии, Facebook, Вики.

The paper deals with the experimental teaching of written communication to future teachers through web-technologies. The hypothesis of the experiment has been formulated, the data of the pre- and after the experiment testing have been presented, the stages of the experiment have been described; the results of the experiment have been analyzed and interpreted. The most effective model of teaching writing has been defined. The effectiveness of the methodology of teaching writing by means of Web technologies has been proven.

Keywords: experimental training, written communication, web-technologies, Facebook, Wiki.

УДК 378.1

І.Л. Гнатишин
м Львів, Україна

ОПТИМАЛЬНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. Підвищення рівня професійної підготовки педагогів стало нині вирішальною передумовою становлення нової парадигми освіти. Високий фаховий рівень педагогів стає важливим чинником стимулювання економічного потенціалу держави, способом індивідуальної самореалізації особистості, складовою активної життєвої позиції фахівця, який повинен усвідомлювати свою місію як суб'єкта особистісного та професійного зростання.

У «Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки», яка визначає основні напрями й шляхи реалізації положень «Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті», підкреслюється, що оновлення системи вітчизняної освіти повинно вдосконалюватися шляхом оптимізації підготовки кожного педагога до максимальної реалізації його творчого потенціалу в професійній діяльності [13].

Аналіз попередніх досліджень. Загальні закономірності процесу формування особистості педагога визначені у наукових працях О. Абдуліної, Н. Кузьміної, А. Хуторського та ін. Концептуальні засади професійної підготовки педагогів у вищих навчальних закладах досліджували А. Алексюк, В. Андрущенко, І. Бех, В. Безпалько, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, М. Козяр, В. Кремень, С. Сисоєва, С. Підмазін, О. Шестопалюк та ін.

Мета статті: здійснити аналіз наукових джерел з проблеми професійної освіти та запропонувати оптимальні психолого-педагогічні умови фахової підготовки педагогів в контексті особистісно орієнтованого підходу.

Виклад основного матеріалу. Пошук оптимальних шляхів вирішення проблеми ефективної кадрової підготовки педагогів на сучасному етапі варто почати з низки першочергових кроків, а саме:

- підвищення рівня навчально-методичного, матеріально-технічного, організаційно-інформаційного забезпечення фахової підготовки педагогів;
- підвищення соціального статусу педагогів;
- врахування індивідуальних психологічних здібностей для вибору майбутньої професії;
- впровадження ефективних методів та форм професійної підготовки педагогів.

На сьогоднішньому етапі основне завдання національної системи освіти полягає у створенні таких оптимальних умов, які сприятимуть досягненню максимально можливого рівня успішності педагогічної діяльності. На перший план виходить особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів, який виступає найважливішим психолого-педагогічним принципом, що забезпечує ефективне формування готовності педагогів до професійної діяльності.

Нині існує багато праць учених, які вважають оптимальними ті чи інші психолого-педагогічні умови. Погоджуємось з думкою Б. Гершунського, який розглядав педагогічні умови як «обставини процесу навчання, що забезпечують досягнення поставлених цілей, середовище, у якому умови виникають, існують і розвиваються» [6, с. 46]. Дослідник В. Андрєєв вважає педагогічні умови як оптимальні для «результату цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів чи прийомів, організованих форм навчання для досягнення дидактичної мети» [2, с. 118]. Учений М. Грабар надає педагогічним умовам особливого значення і розглядає їх як «сукупність заходів, спрямованих на поетапне моделювання й ефективне функціонування підготовки вчителів до управління навчально-виховним процесом» [7, с. 47]. Аналіз досліджень більшості учених, дає можливість констатувати, що педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності педагогів акумулюють у собі сутність педагогічної діяльності і є при певних обставинах оптимальними для забезпечення якості педагогічного процесу.

У контексті особистісно орієнтованої системи освіти, нами сформульована своєрідна триада оптимальних умов формування готовності педагогів до професійної діяльності, а саме:

- 1) посилення гуманітарної спрямованості професійної підготовки педагогів;
- 2) оптимізація творчої взаємодії та співробітництва суб'єктів педагогічного процесу;
- 3) застосування сучасних освітніх технологій особистісно орієнтованого навчання у навчально-виховному процесі.

Важливою умовою формування готовності педагогів до професійної діяльності є посилення гуманітарної спрямованості професійної підготовки фахівців через призму гуманістичних тенденцій у розвитку сучасного суспільства. Розкриваючи першу умову, необхідно врахувати загальні позиції гуманістично-особистісної орієнтації у процесі навчання і виховання. Серед основних виділяємо наступні ознаки гуманістичної парадигми: домінантність у навчальних закладах цілей особистісного, інтелектуального, діяльнісного та професійного розвитку; акцентування мотивації досягнень та успіхів, спрямованість на підтримку індивідуального розвитку; спрямованість на самопроєктування та самоуправління; партнерська та творча взаємодія учасників навчального процесу; діалог як форма та засіб обміну інформацією, особистісними оцінками та цінностями; надання свободи вибору та особистої відповідальності за прийняті рішення; емоційне переживання освітніх ситуацій та явищ.

Безперечно, що оновлення змісту гуманітаризації освіти посідає центральне місце, що передбачає підвищення статусу гуманітарного компоненту змісту освіти. Реформування змісту професійної підготовки педагогів повинно здійснюватися на основі формування гуманітарного мислення, опанування надбаннями культури, формування особистої світоглядної позиції, оволодіння цінностями й знаннями в галузі гуманітарних наук, забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

У контексті Болонського процесу актуальним є дослідження особливостей культурологічної парадигми, оскільки вона є «фактором переведення суспільства на рейки цивілізованого культурного руху» [12, с. 60]. На думку дослідників В. Ягупова та В. Свистун, «педагог повинен бути готовий до організації культурного досвіду людства в системі особистих цінностей учнів, здійснювати професійну діяльність у полікультурному середовищі, освоювати культурні смисли та відтворювати їх в індивідуальній свідомості дитини, формувати досвід культуротворчої діяльності» [17, с. 56]. Отже, окреслена вище умова спрямована на підвищення творчого потенціалу педагогів шляхом надання пріоритету гуманітарній складовій змісту освіти та гуманізації її змістового наповнення.

Наступною педагогічною умовою є оптимізація творчої взаємодії та співробітництва суб'єктів педагогічного процесу, що забезпечує успіх. Лише у випадку тісної взаємодії та щирої турботи педагога про успіхи учнів, розвивається взаємодопомога, емпатія, взаємоповага між усіма учасниками педагогічного процесу. Спільна співпраця несе в собі величезні можливості, веде до творчого пошуку і зростання.

Якщо виходити з аналізу принципів навчання, то стає очевидним, що деякі з них

безпосередньо слугують меті гуманістичного характеру творчої взаємодії й співробітництва суб'єктів педагогічного процесу з метою створення ситуації успіху. До гуманістичних принципів навчання можна віднести принцип особистісно орієнтованого підходу в навчанні, принцип доступності, принцип позитивного емоційного фону навчання тощо.

Ці ознаки знаходять своє вираження у певних особливостях поведінки педагога, що проявляються у довірі, співпраці; партнерських відносинах, що наділені потенціями до інтенсивного розвитку й самореалізації; обов'язковому врахуванню індивідуально-психологічних особливостей; налагодженні емоційної сумісності, емпатійних здібностей, створенні простору для свободи творчості, прийняття самостійних рішень тощо.

Найбільш повно реалізується дана педагогічна умова за допомогою педагогічної рефлексії у процесі індивідуально-рефлексивного підходу. Саме педагогічна рефлексія дає можливість визначити ставлення до самого себе як до суб'єкта професійної діяльності. Змістом педагогічної рефлексії виступає спільна діяльність, що являється своєрідним подвоєним процесом дзеркального відображення індивідами один одного, що передбачає уміння бачити й оцінювати отриману інформацію, оцінку результативності та доцільності застосованих педагогічних впливів, способів вирішення педагогічних завдань. Творча взаємодія у педагогічному процесі є важливою умовою становлення професіоналізму.

У процесі творчої взаємодії усі учасники педагогічного процесу отримують зворотний зв'язок у вигляді рефлексивних процесів, що забезпечують педагогіку співробітництва. Педагогіка співробітництва, на нашу думку, сприятиме створенню специфічних рівнів взаємодії суб'єктів педагогічного процесу: наставництво, опіка, співробітництво та партнерство.

Прихильники особистісно орієнтованої парадигми освіти І. Бех, С. Підмазін, В. Рибалка, А. Сиротенко, І. Якиманська та ін. спираються на визнання унікальності творчої взаємодії учасників навчально-виховного процесу, на суб'єктивному досвіді споживача освітніх послуг як важливого компоненту його особистого розвитку та ставлять такі вимоги до побудови освітніх технологій: подання навчального матеріалу як системи єдності досвіду та розуміння; потреба погодження досвіду зі змістом навчання; сприяння перетворенню пізнавальної орієнтації в особисту; відповідне організаційно спрямоване забезпечення навчального матеріалу на активізацію досвіду; забезпечення емоційно-рефлексивного ставлення особистостей до власного досвіду та ін.

Вітчизниний дослідник І. Бех справедливо наголошує, що «вчитель у контексті особистісно орієнтованого підходу є не пасивним виконавцем чужих педагогічних чи методичних рецептів, а яскравою творчою індивідуальністю, мотивованою до інноваційної педагогічної діяльності. Умовами формування в педагогів мотивації до інноваційних педагогічних цінностей є опора на досвід, що позитивно переживається» [5, с. 41].

Таким чином, розглядаючи професійну підготовку педагогів як творчу взаємодію і співробітництво суб'єктів педагогічної діяльності, важливо детальніше зупинитись на створенні ситуації успіху як важливого компоненту професійної підготовки. Встановимо сутність поняття «успіх» з соціально-психологічної точки зору. За С. Ожеговим, успіх – це «вдача в досягненні будь-чого; суспільне визнання; гарні результати в роботі та навчанні» [14, с. 686]. Слід також зазначити, що сенсорний ряд поняття «успіх» неоднозначний: справа, вдача, визнання, результат, а залежить успіх від психологічних властивостей особистості. Тому кожен у своїй діяльності прагне досягти успіху по-своєму, але створення ситуації успіху потрібно всім. Погоджуємось з А. Белкіним, у тому, що ситуація успіху виступає засобом досягнення професійної компетентності, коли вона представлена усім розмаїттям способів для її створення, формується на всіх етапах взаємодії, «реалізується з урахуванням особливостей та можливостей кожного при організації пізнавальної діяльності, сприяє переведенню навчального процесу з рівня педагогічної взаємодії на рівень особистісної взаємодії» [3, с. 132]. Оскільки міжособистісні відносини опосередковані професійною діяльністю з її специфікою і організацією, то, очевидно, саме творча взаємодія і співробітництво суб'єктів педагогічної діяльності є запорукою нової парадигми освіти – педагогіки співробітництва.

З огляду на визначення поняття «успіх», очевидним стає сутність і зміст проблеми успіху у професійній діяльності педагогів: отримати позитивне визнання своїх дій. Тому важливим є стимулювання самостійно-вольових зусиль педагогів на всіх етапах навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням особливостей пізнавальних та психологічних процесів кожної особистості та ін. Розглянемо дану умову з соціально-психологічної точки зору.

Як зазначає значна кількість дослідників (М. Дьяченко, А. Маслоу, В. Кремень, М. Солдатенко та ін.) професійна компетентність педагогів залежить від постійного стимулювання своїх зусиль на всіх етапах навчально-пізнавальної діяльності з метою успішної професійної діяльності. У педагогів формуються стійкі почуття задоволення, стійкі мотиви професійної діяльності, підвищується рівень самооцінки, самоповаги.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що діалогізація педагогічної взаємодії забезпечує сприятливий соціально-психологічний мікроклімат та є важливою умовою для досягнення високого рівня готовності педагогів до професійної діяльності. Соціальне замовлення вимагає необхідності підготовки педагога, що володіє системними педагогічними та психологічними знаннями, навичками і уміннями, може адаптуватись в різних сферах професійної діяльності, уміє проектувати навчально-виховний процес.

Запровадження в життя пріоритетів педагогіки співробітництва, спрямованих на гуманітаризацію сучасної освіти, передбачає використання технологічного підходу, який відкриває нові можливості для концептуального та проектувального розгляду різних аспектів педагогічної дійсності. Технологічний підхід дозволяє з більшою достовірністю проектувати та управляти педагогічними процесами, аналізувати, систематизувати та використовувати на науковій основі наявний практичний досвід, комплексно вирішувати освітні та соціально-виховні проблеми, забезпечувати сприятливі умови для розвитку кожної особистості. Саме спираючись на принципи технологічного підходу, висловимо необхідні загальні зауваження до формування наступної педагогічної умови професійної підготовки педагогів: застосування ефективних освітніх педагогічних технологій для вирішення відповідних педагогічних завдань.

Проаналізувавши літературу у сфері педагогіки, розкриємо суть поняття «педагогічна технологія». Погоджуємось з думкою, що педагогічні технології – це технології, які «забезпечують перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність всіх його суб'єктів» [9, с. 661]. В. Безпалько, звертаючись до поняття «педагогічна технологія», називає її «змістовною технікою реалізації навчального процесу» [4, с. 192]. Використання новаторського педагогічного досвіду – це широке впровадження педагогічних ідей, що виходять за межі існуючих нормативів і сприяють створенню нових педагогічних технологій. Отже, педагогічна технологія – це сфера знання, що охоплює методи, засоби навчання і теорію їх використання для досягнення цілей освіти. Як зазначає С. Сисоєва, «впровадження педагогічних технологій, зокрема технології педагогічної творчості, метою якої є упорядкування професійних дій педагога та реалізація й самореалізація творчого потенціалу суб'єктів педагогічної взаємодії, призводить до особистісного творчого розвитку усіх суб'єктів педагогічного процесу» [16, с. 53].

Ще однією з інноваційних педагогічних технологій є модульна технологія, яка в сучасному своєму вигляді була запропонована американськими педагогами Дж. Расселом і С. Постултуайтом. Уперше вона була запропонована в Україні А. Алексюком, на сучасному ж етапі дослідженнями її впровадження займаються О. Гуменюк, В. Демченко, В. Козаков, Л. Лисенко, І. Сікорський та інші. Нині особливе місце відводиться впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Про це свідчить прийняття Закону «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні», де визначено, що створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості [10]. Перспективи використання ІКТ у процесі професійної підготовки педагогів наступні: мультимедійність, інтерактивність, автономність, рівний доступ до якісної освіти за допомогою мережевих технологій тощо. Про особливу роль ІКТ для покращення якості

освіти зазначає низка сучасних дослідників: Р. Гуревич, М. Козяр, О. Овчарук, П. Олійник, Г. Селевко та інші.

Вважаємо ефективними у професійній підготовці педагогів використання наступних педагогічних технологій: дидактичних (В. Безпалько, С. Гончаренко, С. Подмазін, О. Савченко); цілісно педагогічних (М. Кларін, А. Нісімчук, О. Пехота, С. Сисоєва); виховних (І. Бех, В. Рибалка, О. Сухомлинська); проектних (Д. Дьюї, В. Кіппатрик, Г. Ісаєва).

Для професійної підготовки педагогів варто також використовувати такі освітні технології особистісно орієнтованого навчання як: технологія проблемного навчання, технологія рівневої диференціації, технологія навчального проекту, технологія ситуативного моделювання, технологія розвитку критичного мислення, технологія креативного розвитку та ін. Застосування даних технологій сприяє реалізації творчого потенціалу усіх суб'єктів педагогічного процесу, стимулювання їх творчої взаємодії. Впровадження сучасних освітніх технологій особистісно орієнтованого навчання забезпечується інтегративним підходом у виборі, що дозволяє робити педагогічний процес цікавішим, розвиваючи кожного індивіда як творчу особистість та професіонала [15, с. 233]. Перелічені технології є запорукою оптимізації процесу професійної підготовки педагогів, вони дозволяють реалізовувати принципово нові інтерактивні форми та методи навчання, що орієнтуються на організацію пошукової діяльності. Освітні технології особистісно орієнтованого навчання мають великі резерви для творення самого себе та здатні найбільш повно сформувати готовність до професійної діяльності сучасних педагогів.

Висновки. Таким чином, визначений комплекс оптимальних умов професійної підготовки педагогів не претендує на вичерпність, однак, на нашу думку, відчутно активізує розвиток професійних можливостей педагогів, стимулюватиме пізнавальні та професійні інтереси, сприятиме розвитку педагогічної майстерності, глибшому розумінні свого професійного призначення, формуватиме професійну адаптацію в сучасному інформаційно насиченому суспільстві постійних змін.

Література:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручн. / А. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
2. Андреев В. И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности / В.И. Андреев. – М.: Высш. шк., 1982. – 240 с.
3. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как ее создать: кн. для учителя / А. С. Белкин. – М.: Просвещение, 1991. – 176 с.
4. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М., 1989. – 178 с.
5. Бех І. Д. Цілісність особистості як теоретико-прикладна проблема / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 2. – С. 40-49.
6. Гершунский Б. С. Методические проблемы использования компьютерной техники в системе образования и педагогической науке / Б. С. Гершунский // Программированное обучение. – 1996. – Вып. 23 – С. 13-24.
7. Грабарь М. И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях: Непараметрические методы / М. И. Грабарь. – М.: Педагогика, 1977. – 196 с.
8. Державна програма «Вчитель» // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/KMU_379.doc
9. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / Гол. ред. В. Г. Кремень – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
10. Закон України «Про основні засади розвитку інформатизації суспільства в Україні на 2007-2015 роки» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16&p=1277674139504567>
11. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С. Ф. Клепко. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 328 с.
12. Найдьонов І. М. Болонський процес: культурологічні парадигми / І. М. Найдьонов // Освіта і управління. – 2004. – Т. 7, №2. – С. 60–66.
13. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 роки / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
14. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М: Сов. Энциклопедия, 1973. – 847 с.

15. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / В. П. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольов; за заг.ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 268 с.
16. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник для студентів вищ. пед. навч. закл. / С.О. Сисоєва – К.: Міленіум, 2006. – 346с.
17. Ягупов В. В., Свистун В. І. Педагог як суб'єкт викладання // Теретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: Зб. наук. праць / За заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків: НТУ «ХПІ», 2007. – 644 с.

У статті проаналізовано наукові джерела з проблеми професійної освіти, розглянуто ефективні шляхи професійного розвитку педагогів у контексті особистісно орієнтованого підходу. Визначено орієнтовний комплекс оптимальних умов професійної підготовки педагогів, який активізує розвиток пізнавальних можливостей педагогів, сприятиме розвитку педагогічної майстерності, глибшому розумінню свого професійного призначення, формуватиме професійну адаптацію в сучасному інформаційно насиченому суспільстві постійних змін.

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічна майстерність, особистісно орієнтований підхід, психолого-педагогічні умови.

В статье проанализированы научные источники с проблемы профессионального образования, рассмотрены эффективные пути развития педагогов в контексте личностно ориентированного подхода. Определен ориентировочный комплекс оптимальных условий профессиональной подготовки педагогов, который активизирует развитие познавательных возможностей педагогов, будет содействовать развитию педагогического мастерства, более глубокому пониманию профессионального назначения, сформирует профессиональную адаптацию в современном информационно насыщенном обществе постоянных изменений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, педагогическое мастерство, личностно ориентированный подход, психолого-педагогические условия.

In the article it is analyzed the scientific sources on the issue of vocational education, discussed the effective ways of professional development of teachers in the context of personality oriented approach. It is determined the approximate complex of optimal conditions for professional teachers' training, which activates the development of cognitive teachers' abilities, promotes the development of teaching skills, better understanding of their professional designation, forms the professional adaptation in today's informative and intensive society of constant change.

Keywords: professional training, pedagogical skills, personality oriented approach, psychological and pedagogical conditions.

УДК 378

А.Г. Грітченко, м. Хмельницький, Україна
К.М. Кириленко, Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми. В історичному процесі певний рівень розвитку суспільства і людини, її пізнавальні і творчі здібності, а також відносини з навколишнім світом визначаються станом культури. Сучасна культура, вбираючи новітні досягнення науки, стрімко еволюціонує, перетворюється у нову інноваційну культуру і розглядається як головний канал активізації суб'єктів діяльності всіх галузей. Тому формування інноваційної культури у майбутніх фахівців є одним із пріоритетних напрямків їх підготовки у вищому навчальному закладі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень показує, що у педагогічній теорії і практиці вже мали місце дослідження з проблем становлення, формування і розвитку інноваційної культури студентів вищих навчальних закладів. Так, дослідження Л. Ордіної [5] висвітлює теоретичні основи створення культуротворчого середовища у підготовці фахівця. У роботі Т. Загорулі [3] здійснено аналіз феномена «інноваційна культура», запропоновано педагогічне проектування моделі актуалізації властивостей особистості студента як носія інноваційної культури, яка орієнтована на формування інноваційного простору вищого навчального закладу. Дослідження А. Поскрякова [7] аналізують психологічні основи формування інноваційної культури, розкривають сутнісний зміст та особливості її формування.